

Sessió segona. Política i ordenament del territori

A les dotze del migdia del dimecres, dia 13, començà la sessió segona del Primer Congrés Català de Geografia dedicat a l'estudi de les relacions entre *la política i l'ordenament del territori*. Presidí la sessió el sr. **Joan Sala i Morell**, Director General d'Administració Local de la Geïjeralitat de Catalunya. Actuaren de ponents els professors **Joan-Eugeni Sánchez i Pérez**, titular de Geografia Humana de la Universitat de Barcelona (*La política i l'administració del territori*), **Oriol Nel·lo i Colom**, director de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona (*Les teories sobre l'ordenament del territori a Catalunya. Els precedents*) i **Antoni Tulla i Pujol**, catedràtic del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona (*El pensament sobre l'ordenament del territori i la legislació actuals*).

En començar, el sr. **Joan Sala** pronuncià les paraules següents, com *unes reflexions sobre el territori i la seva ordenació*:

«La convocatòria del Primer Congrés Català de Geografia brinda una oportunitat immillorable per apropar, entorn d'una mateixa taula, la gran diversitat d'instàncies implicades en la gestió del territori al nostre país: intel·lectuals, tècnics, polítics, estudiosos i interessats en general. Segurament trobaríem, dins del panorama actual del que podríem anomenar *coneixement aplicat*, pocs temes que desvetllessin un interès tan multidisciplinari com el que suscita tot allò relacionat amb l'ordenació i la gestió del territori. I és indubtable que el marc d'un congrés com el present és especialment propici per posar damunt la taula de debat una qüestió com la que ens ocupa: perquè parlar d'ordenació territorial vol dir parlar d'un camp específicament geogràfic, vol dir reflexionar sobre el territori a la llum de les aportacions i les perspectives d'anàlisi pròpies de la ciència geogràfica.

El debat sobre el territori i la seva ordenació és un debat que podríem qualificar d'*actualitat permanent*. Això és molt clar en el context del nostre país, on trobem precedents destacats com el cas d'Ildefons Cerdà, a mitjan segle passat, o dels germans Rubió i Tudurí, durant els anys trenta del segle actual. També és molt clara aquesta actualitat en relació amb el debat comarcal, que s'ha perllongat pràcticament durant tot aquest segle: només cal veure, en aquest sentit, la profusió d'estudis i publicacions a què ha donat lloc en els darrers vint anys, impulsats des de les institucions més diverses i realitzats per autors d'especialitats i de tendències molt diversificades. Ens podríem preguntar sobre el *perquè*, d'aquesta actualitat permanent. Com s'explica la transcendència pública del debat, en comparació amb altres qüestions que, tot i el seu interès potencial, no arriben a suscitar d'una manera tan viva i tan explícita l'interès i l'opinió ciutadana. Sens dubte, la primera explicació la podem trobar en la particular implicació dels catalans en el territori on desenvolupem la nostra vida quotidiana, el territori que habitem i del qual ens sentim part integrant. El grau d'aquesta implicació és tan generalitzat, i tan assumit a nivell individual, que qualsevol iniciativa relacionada amb el territori i amb una certa projecció adquireix de seguida una dimensió pública, desperta de seguida inquietuds i opinions ben diverses: unes vegades amb un to unitari, altres vegades amb una certa dosi de polèmica; en qualsevol cas, mai decantades cap a la indiferència. Faig només una constatació personal. Només cal seguir mínimament l'actualitat a través dels mitjans de comunicació per adonar-se'n: la reflexió, el debat sobre el territori són ben vius, i la seva actualitat no depèn d'una conjuntura més o menys momentània. Tot plegat podem interpretar-ho com un símptoma que el territori és viu, que no està mecànicament abandonat a les velles inèrcies. De la mateixa manera que les generacions es renoven d'una manera imperceptible

però inexorable, també es renova la manera d'entendre i d'interpretar la relació de la persona amb el seu entorn, amb l'espai, amb el territori que l'envolta. I volem ser conscients —i també protagonistes— d'aquestes transformacions.

El debat sobre el territori, doncs és sobre la taula. Malgrat tot, no ha perdut actualitat. Ni al carrer, ni als auditoris públics. Ho demostra, al meu entendre, la capacitat de convocatòria del present Congrés. Em penso que és important remarcar el paper que en aquest procés de reflexió permanent sobre el país hi tenen els geògrafs, els intel·lectuals del territori, d'una manera molt específica. Sabem que en qüestions territorials el dogmatisme no té sentit: qualsevol punt de vista és defensable i s'ha de tenir en compte si està prou fonamentat. Ara bé, perquè el procés de reflexió i de formació d'una opinió vàlida sigui fecund, cal comptar amb uns bons punts de referència. Aquí és on el paper de l'intel·lectual adquireix el seu ple sentit, la seva màxima transcendència. Conscients d'aquesta responsabilitat, convé que els geògrafs, màxims implicats en la recerca i la divulgació de les realitats territorials, siguin capdavanters en aquesta tasca. Que, al capdavant, és una tasca de servei permanent al país i a tots els ciutadans que en formem part». (J.S.)

El professor **Joan-Eugeni Sànchez** proposà una visió del fet polític i de la seva relació amb els interessos socials i territorials. Va analitzar les escales territorials diverses en les que es desenvolupa l'activitat política i va assenyalar que la seva determinació ve condicionada per la ideologia. Això vol dir que s'ha de tenir en compte en considerar la política com a gestió, fet que porta a considerar els interessos de l'administració pública i a analitzar el comportament territorial de l'activitat política. Va indicar que un dels grans perills és oblidar que el territori en si mateix no és res i que l'únic criteri vàlid són les persones. Dels exemples donats pel ponent es va desprendre que ja s'ha arribat a un espai mundial interrelacionat en el quals els actes de cadascú es fonamenten i poden repercutir arreu.

El professor **Oriol Nel·lo** va centrar la seva exposició en les línies interpretatives existents per explicar el model territorial català. Aquest model va ser definit per l'existència d'unes àrees dinàmiques (on es concentrava la població, les activitats productives, les infraestructures) i per una àrees estancades o en retrocés econòmic.

El caràcter dual del model territorial de Catalunya, va dir Oriol Nel·lo, es reforça amb uns esquemes interpretatius també duals: equilibri/desequilibri, creixement harmònic/creixement polaritzat, descentralització/centralització, homogeneïtat/macrocefàlia, rural/urbà.

Aquests esquemes van ser analitzats pel professor Nel·lo, i va acabar tot dient que eren massa simples per explicar els canvis actuals del model territorial de Catalunya: la mobilitat de la població, la suburbanització de qualitat de les àrees metropolitanes, les noves activitats econòmiques... que fan que la dicotomia àrees dinàmiques, àrees estancades, no sigui tan clara com ho era en dècades anteriors.

El professor **Antoni Tulla** va començar dient que quan es parla de l'ordenament actual del territori hom s'ha de referir a les lleis elaborades durant el període de democràcia formal, perquè la transdormació del territori correspon a decisions que són fruit d'un procés social i econòmic determinat.

Tiïlla va centrar el seu estudi en quatre períodes: El període franquista (etapa 1953-1975), el període de canvi (1975-1979), el període en el que s'efectua l'ordenament legislatiu català (1979-1987), el període d'interpretació de les normes (a partir de 1988).

Després d'analitzar detingudament cadascun d'aquests períodes, el professor Tulla va concloure dient que així com hom pot parlar de justícia social distributiva per posar els serveis a l'abast de tothom sense distinció de classe social, també es pot emprar la justícia territorial distributiva com un instrument per a la planificació. Però, avui, la justícia territorial distributiva no és un simple problema de resolució d'un model econòmic espacial, ja que els seus supòsits tècnics i ideològics seran molt diferents segons qui sigui el que els fixi, i ara sembla que és més important guanyar en l'enfrontament partidista que buscar una lògica en l'ordenament territorial.

A aquesta sessió es presentaren les comunicacions següents que foren defensades pels seus respectius autors.

Andrés i Teixidó, Agustí-Abdon, Castillo i Cadena, Arcadi, Bernat i Falomir, Jordi i Feixa i Lapedra, Lourdes: *El paper del Servei d'Acció Comarcal en la revitalització de la muntanya catalana.*

Busqué i Barceló, Jaume: *L'ordenació territorial de Catalunya: Visió geogràfica del període legislatiu 1979-1990.*

Castaner i Vivas, Margarida, Comas i Vila, David, Ribas i Palom, Anna i Salamana i Serra, Isabel: *Projecte i metodologia d'estudi de disfuncionalitats comarcals. Caldes de Malavella, un exemple.*

Clua i Mercadal, Jordi: *Morfologia urbana de les colònies industrials a Catalunya.*

Cunat López, Federico: *Desigualtat territorial i canvi en el mode de producció.*

Garcia i Balaguer, Eva: *Un mètode participatiu per a l'ordenació del territori.*

Ortuno i Ginestar, Vicenç: *L'espai litoral. Una ordenació territorial pendent: El cas de la Marina Alta.*

Ruiz, Maurici i Picornell, Climent: *Per a una diagnosi del territori de les Illes Balears.*

En el debat final intervingueren alguns dels assistents. A la sessió havien assistit, entre molts altres els professors Cunat i Bonerba, de Lilla i Bari respectivament, Nicolàs Ortega i Gómez Mendoza, de Madrid, Joan Nogué, Vilà Valentí, Garcia Ramon, Ribas i Piera, de les Universitats catalanes, Carreras Puigdengolas, Rafael Giménez, Montserrat Iglésies, Carme Montaner, Joan Rebagliato, Pilar Riera, Xavier Subias, Araceli Vilarrasa, etc.

El director general Joan Sala presideix la sessió segona.

La intervenció del professor Joan-Eugeni Sánchez.

Oriol Nel·lo durant el seu parlament.

Antoni Tulla exposa la seva ponència.

Jaume Busqué durant la seva intervenció.

La intervenció de F. Curiat, de Lilla.